

Lasten mielenterveystyön ja lastenpsykiatrian kiireettömän hoidon perusteet

ICD-luokitus

Kiireettömän hoidon yhtenäiset perusteet kattavat kaikki lasten mielenterveysongelmat ja psyykkiset häiriöt.

Hoidon tarpeen arvioinnissa huomioidaan lapsen oireet, toimintakyky, kehityksen eteneminen sekä lapsen ja perheen kokonaistilanne. Lapsella on psyykinen häiriö, mikäli hänellä on tunne-elämässään, käyttäytymisessään, ajatusmaailmassaan tai sosiaalisissa suhteissaan sellaisia oireita, jotka aiheuttavat hänelle ja/tai hänen ympäristölleen haittaa ja kuormitusta sekä vaikeuttavat selviytymistä arjen haasteissa tai vaarantavat ikätasoista kehitystä.

Perustason tehtävät

- mielenterveyttä edistävät ja kasvu ympäristöjä tukevat universaalit palvelut
- lasten mielenterveysongelmien ja häiriöiden tunnistaminen, arviointi ja diagnostiset perustutkimukset
- matalan kynnyksen psykososiaalinen tuki ja vanhemmuutta tukevat interventiot lievissä ja keskivaikeissa häiriöissä
- lasten lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien ja -häiriöiden hoito sekä varhainen hoito ja tuki lasten vanhempien psykososiaalisiin ongelmiin yhteistyössä sosiaalihuollon ja aikuisten palveluiden kanssa
- jatkohoidon ja kuntoutuksen toteuttaminen erityistason tutkimusten ja/tai hoidon jälkeen erityistason ohjeistuksen mukaisesti
- matalan kynnyksen palveluiden toteuttaminen moniammatillisena ja monitoimijaisena verkostotyönä sekä lastenpsykiatrian erityistason konsultaatioiden ja jalkautuvien palveluiden hyödyntäminen.

Erityistason tehtävät

- konsultaatioiden ja jalkautuvien palveluiden avulla toteutuva yhteinen toiminta matalan kynnyksen palveluiden kanssa, kun lapsella ja perheellä on tarve monitoimijaiselle arvioinnille ja yhteistyölle ja/tai laaja-alaiselle hoito- ja kuntoutussuunnitelmalle
- lastenpsykiatrian diagnostiset erityistutkimukset
- lastenpsykiatrian akuutti- ja osastohoito
- lastenpsykiatrinen avohoito

- vakavissa häiriöissä sekä lapsen psyykkisen oireilun ja siihen liittyvän toimintakykyhaitan ollessa vakavaa
- pitkittyneissä ja vaikeutuneissa tilanteissa, joissa matalan kynnyksen tuki ja hoito tai lastensuojelulliset toimet eivät riitä vähentämään oireilua/toimintakykyhaittaa
- vakavaa huolta aiheuttavissa pienten lasten (< 3v) psykososiaalisen kehityksen häiriöissä ja vakavasti vanhemmuutta vaikeuttavissa tilanteissa
- kun lapsen oireilun lisäksi perheessä on vaikea-asteinen vuorovaikutushäiriö, moniongelmaisuutta, riskitekijöiden kasaantumista tai huomattavaa lastensuojelun palveluiden tarvetta.

Kiireettömän hoidon perusteet

Lasten mielenterveyspalveluiden ja lastenpsykiatrian kiireettömän hoidon yhtenäiset perusteet voidaan määrittää lasten psykososiaalisen terveyden arviointilomakkeiden avulla.

Lapsen psykososiaalisen terveyden arviointilomakkeet

PikkuLAPS- ja LAPS-arviointimenetelmät pisteytyslomakkeineen auttavat arvioimaan lapsen psyykkisiä oireita, niiden vakavuutta ja niiden aiheuttamaa toimintakykyhaittaa sekä perhetekijöiden vaikutusta lapsen avun tarpeeseen. Arviointilomakkeita käytetään lasten terveystarkastuksissa ja ongelmatilanteiden arvioinnissa kliinisen päätöksenteon tukena. Lomakkeiden avulla on mahdollista erotella, tarvitseeko lapsi matalan kynnyksen palveluita vai tuleeko harkita erityistason palveluita.

- PikkuLAPS-lomake 0–3-vuotiaille (liite)
- LAPS-lomake 4–13-vuotialle (liite)

Lasten- ja nuorten mielenterveystyön palvelukartta [LINKKI](#)

Lasten ja nuorten mielenterveystyön palvelukartta on ammattilaisten avuksi laadittu sähköinen työväline, joka sisältää lasten ja nuorten arviointilomakkeet sekä hoidon ja tuen tarpeisiin ja hoitosuosituksiin liittyvää ohjeistusta ammattilaisten päätöksenteon tueksi ja monialaisen työnjaon selkeyttämiseksi. Palvelukartta sisältää perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten, järjestöjen ja yksityissektorin palveluiden kuvauksia siten, että ne muodostavat lapsille, nuorille ja heidän perheilleen helposti avautuvan kokonaisuuden ilman toiminnallisia rajoja.

Palvelukartan tavoitteena on turvata asiakasnäkökulmasta lapsen ja nuoren tuen ja hoidon oikea-aikaisuus, tarpeenmukaisuus, riittävyys ja sujuvuus yli organisaatiorajojen sekä eri ammattiryhmien kesken. Päämääränä on myös yhtenäistää tuki- ja hoitokäytäntöjä sekä selkiyttää varhaisen tuen, tutkimusten ja hoidon porrastusta.

Kiireettömän hoidon perusteet perustasolla

PikkuLAPS-lomake **0–3-vuotiaille** (liite) **kokonaispistemäärä 5–7**

LAPS-lomake **4–13-vuotiaille** (liite) **kokonaispistemäärä 4–7**

Viittaa lapsen tai perheen tuen, lisäselvittelyjen tai hoidon tarpeeseen perusterveydenhuollossa ja muissa peruspalveluissa (sosiaalipalvelut, varhaiskasvatus, koulu, kolmannen sektorin palvelut). Yhteistyöverkoston kokoaminen lapsen tuen ja hoidon suunnitteluun ja sen toteutukseen on tärkeää.

Kiireettömän hoidon perusteet erityistasolla

PikkuLAPS-lomake **0–3-vuotiaille** (liite) **kokonaispistemäärä 8 tai enemmän**

LAPS-lomake **4–13-vuotiaille** (liite) **kokonaispistemäärä 8 tai enemmän**

Viittaa siihen, että on harkittava lastenpsykiatrasta konsultaatiota, lastenpsykiatrisia perustasolle tuotuja palveluita tai lapsen lähettämistä erikoissairaanhoidon lastenpsykiatriseen arvioon.

Mikäli kokonaispistemäärä kertyy pääosin perheen toimintakykyä ja kuormitustekijöitä kuvaavista kysymyksistä

PikkuLAPS-lomakkeessa **0–3-vuotiaille** (liite) **kysymykset 12–15**

LAPS-lomakkeessa **4–13-vuotiaille** (liite) **kysymykset 9–12**

on ensisijaisesti harkittava perheen ohjaamista muiden erityispalveluiden piiriin (aikuisten mielenterveys- tai päihdepalvelut, lastensuojelu tai muu sosiaalitoimi).

Erityistason hoidon tarpeen kriteerien täyttyminen arvioidaan erityistasolla tai yhteistyössä perustason toimijoiden kanssa.

Ohjaus lastenpsykiatriin tutkimuksiin tai hoitoon - kiireetön lähete

Lapsen ja hänen perheensä ohjaaminen lastenpsykiatriin tutkimuksiin on aina lähettävän tahon ja perheen yhteistyöprosessi, jolla on merkittävä vaikutus perheen sitoutumiseen tutkimukseen ja hoitoon.

Lähetteessä/konsultaatiopyynnössä tulee riittävällä tavalla kuvata **lapsen kehitystä, oireiden ilmaantumista ja esiintymistä, perheen elämäntilannetta ja jo tehtyjä**

tutkimuksia ja annettua hoitoa tai palveluita. Lähetteestä/konsultaatiopyynnöstä tulee käydä ilmi, miksi lapsi ja perhe lähetetään erityistason lastenpsykiatriin palveluihin.

Huoltajan/huoltajien yhteystiedot läheteessä ovat välttämättömät. Lähetteeseen tulee kirjata myös lapsen ja perheen asioissa perustason palveluissa ja/tai lastensuojelussa toimivien yhteyshenkilöiden yhteystiedot.

Käypä hoito suositukset

- ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, lapset ja nuoret)
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50061>
- Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn tutkiminen
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi34040>
- Syömishäiriöt <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50101>
- Traumaperäinen stressihäiriö
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50080>
- Kielellinen erityisvaikeus (dysfasia, lapset ja nuoret)
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50085>

Työryhmä

Kaija Puura, Tays
Ilona Luoma, Tays
Borg Anne-Mari, Tays
Miettinen Sari, Tays

Yhteyshenkilö

Kaija Puura kaija.puura@pshp.fi

